

6 - Batıya Doğru

Özetle yukarıdaki açıklamalara göre, toplum inancımız birinci formülü bu olmalıdır: Türk milletindenim. İslam ümmetindenim medeniyetindenim.

Batıya Doğru

(Ziya Gökalp - Türkçülüğün Esasları)

Bir eski atalar sözü bize şöyle diyor: “İpini bil, apanı bil, epini bil!” Bu ilkeye gönderme sosyoloji de bize böyle diyor “Milletini tanı, ümmetini tanı, medeniyetini tanı!”

Türkçülerin yayınları ve milli yıkımlar bize, az çok, milletimizin, ümmetimizin nelerden ibaret olduğunu anlattı. Bu noktalarda, herkesin yanı biçimde düpündüğü görülüyor. Fakat, hangi medeniyet dairesine ait olduğumuz meselesine gelince, bu noktada harcamızda görüş farkları, belki gerçek anlaşmazlıklar vardır. Bu nedenle milli meseleleri incelemeye bağlarken, bu meseleyi de çözmeğe çalışmamız gerekir.

Medeniyet meselesinin açıklyda kavuşamamasının birinci sebebi, “medeniyet” kavramı ile “medenilik” kavramının birbirine karıştırılmasıdır. Eski zamanlarda, toplumlar bu üç halden birine ait sayılırdı. göçebelik, medenilik, bu gün vahşilik kelimesi, bilim dünyasından büsbütün dıparay atıldı. Çünkü, eskiden vahşi denilen ilkel toplum kendilerine özgü birer medeniyetleri oldu ortaya çıktı. Hatta, bu cemiyetlerin bazı gelişme aşamalarından geçtikleri anlaşıldı bunlara hakkında ilkel toplumlar teriminin kullanılmasıyla bile çekinenler var.

Medeniyetin bütün insan toplumlarında var olduğu görülünce, bunun hayvan topluluklarında da bulunup bulunmadığı meselesi ortaya çıkar. Medeniyet, bir takım kurumların yani düpünüp ve yapıp biçimlerinin bütünüdür. Hayvan toplulukları ise, kalıtım yoluyla içgüdülerle yönetilirler. Bunlarda, hatta ip bölümü ve mesleklere ayrılma bile soya çekim iledir. Hükümdar ipçi asker gibi sınıflar, gerekli olan organları doğarken beraberinde dünyaya getirirler. Hayvan topluluklarında gelenek ve terbiye yollarıyla kupaaktan kupağa geçen kurumlara benzer hiçbir şey yoktur. Buna göre, bunlarda medeniyetin varlığını kabul etmemek gerekir. O halde, medeniyet hakkında, aşağıdaki iki ilkeyi gerçek olarak ileri sürebiliriz: 1) Medeniyet, bütün insan toplumlarında vardır. 2) Medeniyet, yalnız insan toplumlarına özgüdür.

Medeniyet, birtakım kurumların bütünüdür, demittik. Oysa ki, yalnız bir millete özgü olan kurumların bütününe milli kültür denir. ümmete özgü olan kurumların bütününe de din d adi verildiği gibi, bu iki kavramın karışmasında, medeniyet kavramının yeri ne olur. Sosyolojiye göre, kültürleri ve dinleri ayrı olan çeşitli toplumlar arasındaki ortak kurumların tamamına medeniyet adını vermemek uygundur. Demek ki milli kültürce ve dince birbirine yabancı bulunan toplumlar medeniyette, ortak olabilirler. milli kültürdeki ayrılıklar nasıl din birliğine engel değilse milli kültürün ve dinin ayrı olması da medeniyetteki ortaklığa engel olamaz. Mesela, Yahudilerle Japonlar, gerek milli kültür, gerek din bakımından Avrupalılara yabancı oldukları halde, medeniyette Avrupa milletleriyle ortaklıklar.

Medeniyet meselesinin netlik kazanamamasının bir nedeni de, medeniyetin yalnız bir türlü olduğunu sanmaktır. Oysa ki, birçok medeniyetler vardır. Mesela, bugün Avustralya aipretleri başka bir medeniyet dairesi, Afrika aipretleri ve Okyanusya aipretleri de başka medeniyet daireseli oluşturlar. İlk çağda Akdeniz kıyılarında yaşayan milletler arasında ortak olan bir Akdeniz Medeniyeti vardı. Bundan eski Yunan Medeniyeti Yunan medeniyetinden de eski Roma Medeniyeti doğdu. Bu son medeniyetten de Doğu ve Batı medeniyetleri doğdu. Asya'da da bir Uzak Doğu Medeniyeti vardı. Çinliler, Moğollar, Tonguzlar, Tibetliler, Çin Hindi kavimleri hala o medeniyet dairesindedirler.

Arkeoloji bilgileri yer altındaki insan eserlerinden, tarih öncesi devirlerin medeniyet dairelerini bile bulup meydana çıkarabiliyorlar. Hak bilgisi araştırmacıları da masalların, mitlerin ve menkıbelerin, atasözlerinin birtakım medeniyet daireleri oluşturduğunu ortaya koymaktadırlar.

Bu sözlerden anlaşılıyor ki, medeniyet dairelerinin de kendilerine özgü coğrafya alanları ve bu alanların belirli sınırları var. Medeniyet bir masal veya bir alet belirli bir noktaya kadar yayılıyor. Ondan öteye gidemiyor. Çünkü her medeniyet başka bir sisteme girer. Adeta, her medeniyetin başka bir mantığı, başka bir estetiği, başka bir hayat görüşü vardır. Bu yüzden ki, medeniyetler birbirini alıpmıyorlar. Yine bundan dolayıdır ki, bir medeniyeti bütün sistemiyle kabul etmeyenler, onun bazı bölümlerini alıpmıyorlar. Alsalar bile kendilerine mal edemiyorlar. Medeniyeti de, din gibi dıyından değil, içinden olmak gerekir. Medeniyet de tipki din gibidir. Ona da inanmak ve yürekten bağlanmak gerekir. Bu notayı iyi anlamamız olan Tanzimatçıların bizi Avrupa Medeniyeti'ne dıy görünüşü taklit etmek yoluyla sokmak girişimleri bundan dolayı kısır kaldı.

Medeniyetlerin coğrafi sınırları ayrı olduğu gibi, tarihi gelişmeleri de birbirinden ayrıdır. Bu gelişmelerin de bir bağlangıcı ve bir sonu vardır. Fakat, medeniyet daireleri milli kültür dairelerinden daha geniş oldukları için, ömürleri de ötekilerin ömründen daha uzundur.

Bundan başka bir millet gelişmesinin yüksek noktalarına çıktıkça, medeniyetini de deşirtmek zorunda kalır. Mesela Japonlar, yüzyılda Uzak Doğu medeniyetini bırakarak, batı medeniyetine girdiler.

Bu konuda en çarpıcı örneği Türklerde görürüz. Çünkü Türkler gelişmelerinin üç yarı aşamasında birbirine benzemeyen üç farklı

daresine girmek zorunda kaldılar: Türkler “kavim devleti” hayatı yaparken, Uzak Doğu medeniyeti içindeydiler. Sultani devlet devrine geçince, Doğu medeniyetine girmek zorunda kaldılar. Bugün milli devlet dönemine geçtikleri sırada da, içlerinde Batı medeniyetine girmek için kuvvetli bir akımnın belirlediğini görüyoruz.

Uzak Doğu medeniyetinin izlerine, özellikle sözlü geleneklerden ayrılmayan cahil tabakada rastlarız. Bu tabakanın hala inanmakta bulunduğu “tandırname” kuralları uzak doğu medeniyetinde esas olan inanışlarla uygulaması devamından ibarettir. Masallar, eski menkıbelerle mitlerin artıklarıdır. Bir taraftan eski Türk diniyle uzak doğu milletlerine özgü dinlerin diğer taraftan bunların bütünü ile bugün de okuma yazma bilmeyen halk arasında yapamakta bulunan tandırname hükümleri ve masallar arasındaki karpılaştırmalar bu gerçeği ortaya çıkarmak için yeterlidir.

Bu karpılaştırma bize Türklerin Altay ırkı yahut Moğol ırkı adları verilen topluluklarla ilgilerinin de gerçek konumu gösterebilir. Arilerden daha beyaz ve güzel olan Türklerin sarı ırka mensup gösterilmesi bilimsel bir esasa dayanmadığı gibi, Altay ırkı denilen kavimler topluluğunda da bir dil birliğinin varlığı henüz kanıtlanmamıştır. O halde, pek de açık olmayan bir biçimde ırk adı verilen toplulukların olması mümkündür. Bu ihtimale göre bizim gerek Fin-Ugurlar’la gerek Tonguz ve Moğollarla tek bağımlı geçmekte Uzak Doğu Medeniyetinde onlarla ortak bulunmamızdan ve uzun süre onları politik egemenliğimiz altında yapmamızdan ibarettir. Bu ortak hayatlar dolayısıyla dillerimiz arasında bazı ortak kelimeler ortaya çıkmış olabilir.

Türklerin İslam dinine girmesiyle. Doğu medeniyetine girmesi aynı zamanda oldu. Bundan dolayı bir çoklarına göre, doğu medeniyetine, İslam medeniyeti demek daha doğru görünüyor. Oysa ki, yukarıda belirttiğimiz gibi, dinleri ayrı bulunan toplumlar aynı medeniyet içinde olabilirler. Demek ki medeniyet, dinden ayrı bir şeydir. Böyle olmasaydı, dinleri ayrı olan toplumlar arasında ortak hiç bir kurumun olmaması gerekirdi. Din, yalnız kutsal kurumlardan yalnız inançlarla ibadetlerden ibaret olduğu için, bunların dışında kalan kutsal olmayan kurumlar mesela, kutsal kavramlarla teknik araçlar estetik ilkeler dininin dışında ayrı bir sistem oluştururlar. Matematik, botanik, zooloji, biyoloji, psikoloji, sosyoloji gibi doğa bilimleri sanayiye ve güzel sanatlara özgü teknikler, dinlere bağlı değildir. Buna göre, hiçbir medeniyet, hiçbir dine bağlanamaz. Bir Hıristiyan medeniyeti olmadığı gibi İslam medeniyeti de yoktur. Batı medeniyeti İslam medeniyeti sanmak doğru olmadığı gibi, doğu medeniyetine de İslam medeniyeti adını vermek yanlışdır. Doğu medeniyetiyle batı medeniyetinin kaynaklarını İslam ve Hıristiyan dinlerinde değil, başka yerlerde aramak gerekir…

Akdeniz medeniyeti ilk çağda eski Mısırlıların, Sümerlerin, Hititlerin, Asurluların, Fenikelilerin v.d. yardımı ile oluştu. Bu medeniyet, eski Yunanlılarda olgunluğa ulaştıktan sonra, Romalılara geçti. Romalılar bu medeniyeti yönetimleri altına aldıkları yüzlerce millete aşıladıktan sonra, Doğu Roma ve Batı Roma adları ile iki ayrı devlete ayrıldılar. Fakat bu ayrılık, yalnız politik alanda kalmadı. Akdeniz medeniyetinin de “doğu” ve “batı” adları ile ikiye ayrılmasına neden oldu. Avrupalılar Batı Roma’nün mirasçısı oldukları için Batı Roma medeniyetini benimseyerek ilerlettiler. Bundan, şimdi Batı medeniyeti ortaya çıktı. Müslüman Araplar ise, Doğu Roma’nün politik mirasçıları oldukları gibi, medeniyette de ortak takipçisi oldular. Doğu Roma medeniyeti, Müslümanların eline geçince, doğu Medeniyeti adını aldı. Bu tezimizi ispat için, Doğu medeniyetinin elemanlarına biraz göz gezdirelim:

Arap mimarisinin ilk modelleri Bizans mimarisidir. Türk mimarisi de, bu iki mimarinin kaynaşmasından doğmuştur. Gerçekte Araplarla Türler doğrudan aldıkları modellere dini inanışlarının, ahlaki ideallerinin ilhamı ile gelişmeler ekleyerek oldukça özgün mimariye sahip oldular. Bu kendi kıpırdığına uydurma işi araplarla Türlerin dini karakterlerinin ve milli kültürlerinin etkisi ile oldu. Bununla beraber, bu mimarilerin ilk modellerini Doğu Roma medeniyetinde aramak konusunda sanat tarihçileri birleşirler…

Doğu’da, seçkinlere özgü olmak üzere, bir dümtek müziği vardır. Farabi, bu müzik tekniğini Bizans’tan alarak Arapça’ya aktardı. Bu müzik Arab’nin Acem’nin Türk’nin yüksek sınıfa girmekle beraber, halkın deşer tabakalarına inemedi. Yalnız, seçkinler tabakasının tekelinde kaldı. Yalnız, seçkinler tabakasının tekeline kaldı. Bundan dolayı ki Müslüman milletler, mimaride olduğu kadar bu Doğu müziğinde de orijinal bir kıpılık gösteremediler. Türkün halk tabakası, eski Doğu medeniyetinde yarattığı melodileri devam ettirerek, milli bir halk müziği oluşturdu. Arapların, Acemlerin halk kısmı da eski melodilerinde devam ettiler. Bu nedenle Doğu müziği Doğu’nun hiçbir milletinde milli bir müzik biçimini alamadı. Bu müziği İslam musikisi denilememesine başka bir neden daha vardır. Bu müzik Müslüman milletlerden başka, Ortodoks milletlerinin, Ermenilerin, Yahudilerin de tapınaklarında söylenmektedir.

Araplar mantığı, felsefeyi, doğa bilimleri ve matematiği Bizans’tan çevirdikleri gibi güzel konuşma sanatı, gramer ve sentaks gibi estetik ve dile ait bilimlerde de oradaki yöntemleri örnek olarak aldılar. Tıp da, Hipokrat’nin ve Galien’nin yetiştirdiği öğrencilerden alındı. Özetle Araplar bilim, fen, felsefe adına akıl ve deneye dayanan her ne varsa, Bizans’tan aldılar. Sonraları, Acemler gibi, Türkler de bu bilgileri Araplardan öğrendiler, serbest düşünüşlü arap filozofları “Mepai” ve “Ypraki” adları ile, ikiye ayrıldılar. Mepailer Aristo’nun, Yprakiler Eflatun’nin yolundan gidiyorlardı. Dine bağlı İslam hakimleri de, “Mütekelim” ve “Mutasavvıf” adları ile ikiye ayrıldılar. Mütekellimle, “Cüz-i layetecezza” Bölünmeyen parça’yı (atom) kabul ederek, Demokrit ve Epikür felsefelerine; mutasavvıflar da, İskenderiye filozofu Plotin’nin “Yeni Eflatunculuk” sisteminin mirasçıları olmuşlardı. Pisagor’nun, Zenon’nun eserlerini çevirenler, öğretmenler de vardı. Bu sonuncu filozofun öğrencilerine “Revakiyun” (kemer-altıçılar) adı verildi. Muhiddin-i Arabi’nin “ayan-ı sabite”si (sabit örnekler) Eflatun’nin “idea”larından başka bir şey değildi. Metafizikten başka, ahlak politikası ve idaresi

ilimleri de Aristodan alınmıyptır. Ahlak-ý Nasýri, Ahlak-ý Celali, Ahlak-ý Ahlaki gibi kitaplar, genellikle “ahlak, politik ev idaresi” bölümlerine ayrılır ve hepsi de Aristoyu taklit ederek yazılmıyptır.

Dođu Roma medeniyeti ile Batý Roma medeniyeti, ortaçađ devam ettiđi sürece birbirinden o kadar ayrılmadılar. Müslümanlar. D medeniyetini büyük deđipikliklere uđratamadıkları gibi Hýristiyanlarda ortaçađda, Batý medeniyeti büyük geliþmelere kavuđturdu.

Ortaçađda, Avrupa’da yalnız iki yeniliđin meydana çýktýđýný görüyoruz: Feodal þatolarda opera ortaya çýktý. Batý Avrupa güneylerinde yüceltici aþk duygusu (Þövalye aþký), salon ve kadýn estetiđi oldu. Birinci yenilik, müziđin geliþmesiyle Batý müzik bekillenmesine neden oldu. Çünkü eski Yunanlıların kurdukları müzik tekniđindeki çeyrek sesler, operaya uymadıđýndan terk edildi. Ayný zamanda, operanın etkisiyle monoton melodiler bırakılarak, müziđe armoni elamaný ekledi. İkinci yenilikte, kadýnların, namus ve kutsallıklarýný kaybetmeksizin, toplum hayatýna karýþmasýný sađladı. Müslümanlar, harem, selamlık, çarþaf, peçe gibi gelenekleri Hýristiyan Bizans’la Mecusi Ýran’dan almakta iken; Batý Avrupa’da kadýnlar sosyal hayata giriyorlardý. Ýþte, Ortaçađda, Dođu Medeniyeti ile Batý Medeniyeti arasýnda bu gibi küçük farklar bir yana, büyük bir simetri görülmekte. Ortaçađ Ýslam mimarisini e karýþık, Avrupa’da gotik adýyla, dini bir mimari görürüz. Ýslam aleminin hikemiyatýna karþýlýk medreselerinde iskolastik felsefesini buluruz.

Özgür felsefeye göre, gerçek bilinmez. Filozofun görevi, bu bilinmez gerçeđi geleneklere bađlý olmaksýzýn, arayıp bulmaktır. Bu gerçek toplumsal geleneklere aykırı olsa da umurunda deđildir. Çünkü, ona göre, gerçek her þeyden daha faydalýdır ve daha deđildir.

Oysa ki, bilginlere göre, bütün gerçekler bilinir. Çünkü, gelenekler kupađtan kupađa geçerek deđiþmez olmuş gerçeklerdir. Bilginler esasen bilinen bu gerçekleri mantýklý delillerle kanýtlamak ve dođrulamaktır. Yöntemlerdeki bu farktan dolayýdır ki bilginler filozoflardan aydýnla anılmalarını istemezlerdi. Çünkü filozoflara dinsiz gözúyle bakarlardı.

Avrupa’nün ortaçađdaki kilise filozofları da hep bu görüþteydiler. Felsefe tarihinde, bu sisteme iskolastik adý verilir. Ýslam bilginleri gibi Avrupa iskolastikleri de Aristoyu birinci öđretmen saymýlardý. Bu topluluklardan her ikisine göre, bilgeliđin amacı din ile Aristofelsefesinin uzlaþtırılmasıydı.

Avrupa’da Rönesans, reform, felsefi yenilik, romantizm gibi ahlak, din bilim estetik alanlarında olan deđipiklikler ortaçađ hayatına son verdi. Ýslam dünyasında bu deđipiklikler olmadýđý için biz hala ortaçađdan kurtulmamýþızdır. Bu bakýmdan Avrupa son verdiđi halde, biz henüz onun etkisi altýndayız. Birçok yüzyýllar atbabý beraber gittikleri halde, Dođu ile Batý’nün bu ayrılışını ne denli nediri? Bu konuda tarihçiler birçok nedenler sayarlarsa da, biz sosyolojinin gösterdiđi nedenleri daha dođru gördüđümüzden onları ileri süreceđiz. Avrupa’nün büyük þehirlerinde toplumsal yođunluđun artması, ip bölümünü gerektirdi. Uzmanlık mesleklere uzmanlar ortaya çýktý. Uzmanlıkla beraber, fertlerde, kiþisel karakter oldu. Ruhların esas yapısı deđiþti. Bu esaslı deđipiklikten ruha sahip, mantýkça ideale eski insanlara benzemeyen yeni insanlar dođdu. Bunların ruhundan fıþkıran yeni hayat eski çerçevelere sýđýrılmazdı. Bundan dolayý eki çerçeveler kırıldý., parçalandý. Serbest kalan yeni hayat, yaratıcı kudretinin her yönelerek her sahada ilerleme ve geliþmeler sađladı. Özellikle büyük sanayi meydana getirerek, çađdaþ medeniyetin çehresini bekillendirdi.

Dođu’da ise, nüfusça yođunluk açýsýndan ilerigitmip büyük þehirler olupmamıyptý. Var olan bir yük þehirle ise, nüfusça kaýnaþma araçlarından, bundan dolayý da morale dođu’da ne ip bölümü, ne uzmanlık ne kiþilik ne de büyük sanayi olup. Yeni bir ruha, yeni bir hayata kavuþmadıkları için, Dođu milletleri zorunlu olarak, medeniyetleri ortaçađdaki þeklinden daha ileri götüremediler. Çünkü, eylemsizlik kanunu geređince bir neden onu deđiptirmedikçe, her þey olduđu gibi kalır.

Bununla beraber, Batý ve Orta Avrupa, Ortaçađ medeniyetinden kurtulduđu halde. Dođu Avrupa’da yapayan Ortodoks milletler hala bu medeniyetten kurtulamamýlardý. Ruslar, ta Deli Petro zamanına kadar, Dođu Medeniyetinde kaldýlar. Deli Petro, Rusların Dođu Medeniyeti’nden çýkararak, Batý Medeniyeti’ne geçirmek için çok zahmetler çekti. Bir milletin Dođu Medeniyetinden Batý medeniyetine geçmesi için ne gibi yöntemler izlemesi gerektiđini anlamak için, Deli Petro’nün yenileþtirme tarihini incelemek yeterlidir. Ruslar yetenezsiz görünürken, bu zorlayıcı yenilikten sonra, hızla ilerlemeye bađladı. Dođu Medeniyeti’nin ilerlemeye engel, Batý Medeniyeti’nin yükselmeye neden olduđuna bu tarihi olay da bir delil deđil midir?

Avrupa Medeniyeti’nin temeli, ip bölümüdür, demiptik. Ýþ bölümü Avrupa’da yalnız zanaatları, yalnız ekonomik maddeler birbirinden ayrılmakla kalmadı… Bilimler sahasında da, ip bölümü meydana gelerek, her bilimin yarı uzmanları yetiþmeðe bağladı.

Güzel sanatlar alanında da ip bölümü kendisini göstererek, önceleri aynı kiþiden birleþebilen sanatları birbirinden farklı uzmanlar ayırdý. Sosyal hayatın diđer kolları da, ip bölümü aracýlýđıyla birbirinden ayrıldı.

Politik güçler yasama yargý, yürütme adlarıyla üçe ayrıldıđý gibi, politik örgütle dini örgüt de birbirinden ayrıldı. Ýþ bölümünü adalet örgütü güç kazandıđý gibi, ekonomik bilimsel estetik etkinlikler de son derece mükemmelleþti. Bu nedenle Müslüman milletleri önce Avrupalılara askeri ve politik güç açýsýndan eþit, hatta bazen üstün iken Avrupa’da ip bölümünün meydana getirdiđi neticesi olarak, onlara oranla gittikçe zayıf bir seviyede kalmađa bađladýlar.

Gerek askerlikte, gerek politikada iki toplumun birbiriyle savaş edebilmeleri için iki tarafın aynı silahlarla donanması gerekir. Avrupalılar sanayideki çok ilerlemeleri sayesinde tank gibi, zırhlı otomobil gibi, uçak, drenot, denizaltı gibi müthiş savaş araçları yapabildikleri halde, biz bunlara karpılık yalnız adı top ve tüfek kullanmak zorundayız. Bu durumda, İslam dünyası Avrupa'ya karşı sonuna kadar nasıl dayanabilecek? Gerek dinimizin, gerek vatanımızın bağımsızlığını nasıl savunacağız?

Bu dini ve vatani tehlikeler karşısında yalnız bir kurtuluş çaresi vardır ki, o da bilimlerde, sanayide, askerlik ve hukuk örgütlenmesinde Avrupalılar kadar ilerlemektir. Yani medeniyette onlara eşit olmaktır. Bunun için de, tek bir çare vardır: Avrupa medeniyetine tam bir biçimde girmek.

Önceleri Tanzimatçılar da bu gerekliliği görerek Avrupa Medeniyeti'ni almaya kalkışmışlardır. Fakat onlar aldıkları şeyleri alıyordular, tam almıyorlardı. Bundan dolayıdır ki, ne bir gerçek üniversite kurabildiler, ne uyumlu bir yargı örgütü oluşturabildiler. Tanzimatçılar, üretimi modernleştirmeden önce tüketim biçimlerini yani giyim-kıyafet, beslenme, bina ve mobilya sistemlerini değiştirdikleri için, milli sanatlarımız tamamen çöktü, buna karşı yeni tarzda Avrupalı bir endüstrinin çekirdeği bile oluşamadı. Bunun nedeni yeterli derecede ilmi inceleme yapmadan esaslı bir ideal ve kesin bir program oluşturmadan işe başlamak ve her işte yarım tedbirli olmaktır.

Tanzimatçıların büyük bir hatası da, bize Doğu Medeniyeti ile Batı Medeniyeti'nin sentezinden bir kültür karpımını yapmalarıydı. Sistemleri bütünü ayrı prensiplere dayanan, birbirine zıt iki medeniyetin uzlaştırılacağı düşünememişlerdi. Her şey yapılmış da var olan ikilikler, hep bu yanlış hareketin sonuçlarıdır. İki türlü mahkeme, iki türlü öğretim yeri, iki türlü vergi, iki türlü bütçe, iki türlü yasa.

Özetle bu ikilikler saymakla bitmez. Medrese ile okul bir ikilik yarattığı halde, her okulun içinde de yine bir türlü ikilikler vardı. Yalnız Harbiye ile Tıbbiye'de Avrupalı bir öğretim yöntemi izleniyordu. Bu sayededir ki, bugün milli hayatımızı kurtaran büyük kumandanlarla kişisel hayatlarımızı kurtarabilecek bilgin doktorlara sahibiz. Bu iki meslek sahipleri içinde Avrupa'daki meslektaşlarıyla boy ölçülebilecek uzmanlar yetişmesi, özellikle Harbiye ve Tıbbiye okullarının ikilikten uzak olması sayesinde. Yeniçerinin savaş tekniği ile hekimbaşlarının tıp teknikleri, bu okullara girip olsaydı, bugünkü başlı komutanlarımızla ünlü doktorlarımız sahip olabilecek miydik?

İşte bu iki öğretim kurumunun durumu bizim için, yapacağımız eğitim devriminde bir örnek olmalıdır.

Doğu Medeniyetini Batı Medeniyeti ile uzlaştırmaya çalışmak, ortaçağ son çağlarda yapmak demektir. Yeniçerilikle Nizamiye'nin nasıl uyupamazsa, hekimbaşlılıkla bilimsel doktorluk nasıl bir araya gelemese, eski hukuk ile yeni hukuk, eski bilim ile yeni bilim, eski ahlak ile yeni ahlak da öyle uyupamaz. Yazık ki, yalnız askerlikle tüpteki yeniçerilik kaldırılabildi. Diğer mesleklerdeki yeniçerilikler, ortaçağ hortlakları kılığında, hala yapılmaktadır.

Birkaç ay önce, Türkiye'de Milletler örgütüne sokmak için İstanbul'da bir örgüt kuruldu. Oysa ki, Avrupa Medeniyeti'ne kesin bir biçimde girmedikçe, Milletler örgütüne girmemizden ne yarar sağlanabilecekti. Kapitülasyonlarla politik baskılara esir edilmek istenilen bir millet, Avrupa Medeniyeti'nin dâhilinde sayılan bir millet demektir. Japonlar Avrupalı bir millet sayıldıkları halde biz hala, Asyalı bir millet sayılmaktayız. Bunun nedeni de Avrupa Medeniyeti'ne tam bir biçimde girmeyişimizden başka ne olabilir? Japonlar dinlerini ve milletlerinin korumak amacıyla Batı Medeniyeti'ne girdiler, bu sayede, her konuda Avrupalılara yetiştiler.

Japonlar, böyle yapmakla, dinlerinden, milli kültürlerinden hiçbir şey kaybettiler mi? Asla. O halde, biz niçin duraksıyoruz? Biz de Türkçülüğümüzü ve Müslümanlığımızı korumak amacıyla Batı Medeniyeti'ne kesin olarak giremez miyiz? Batı Medeniyeti'ne girmeğe başladığımız günden beri, değiştirdiğimiz şeyleri inceleyelim. Bakalım bunlar arasında dinimize, milliyetimize ait şeyler var mı? Mesela, Rumi takvimi bırakarak bunun yerine Batı takvimini aldık. Rumi takvim bizim için kutsal bir şey mi idi? Rumi takvim, Rumlara yani Bizanslılara aittir. Bunu kutsamak gerekirse, onlar kutsamalıdır.

Aristo'nun delilci mantığını bırakarak Descartes ile Bacon'un mantığını ve bu mantıktan doğan metodolojiyi alarak dinimize ve kültürümüze ne zarar olabilir?

Eski astronomi yerine yeni astronomiyi, eski fiziğe karşı yeni fiziği, eski kimyaya karşı yeni kimyayı almakla ne kaybederiz? Zoolojiye, botaniğe, jeolojiye ait eski kitaplarımızda ne kadar bilgi bulabilmek mümkün var? Doğu'da bulunmayan biyolojiyi, psikolojiyi, sosyolojiyi Batı'dan almak zorunda değil miyiz? Önceleri eski bilimlərimizin hepsini Bizans'tan almıştık. Şimdi Rumların bilimlerini Avrupa bilimleriyle değiştirecek, din ve milli kültür bakımından ne kaybederiz? Bu örnekler istenildiği kadar uzatılırsa görülür ki, Doğu Medeniyeti adına bırakacağımız şeyler hep Bizans'tan aldığımız şeylerdir. Bu durum açık bir biçimde ortaya konulursa Doğu medeniyetini bırakarak Batı medeniyetine girmemize artık kimse içtenlikle karşı gelemez.

Medeniyet probleminin çözümü başka bir yönden de, memleketimizde acillik kazanmıştır. Öteden beri memleketimizde bir "Eğitim meselesi", "Terbiye meselesi" var. Bu meseleler, birçok çaba ve çalışmalara rağmen, bir türlü çözülmemiş. Bu meselelerin özünü inilirse, görülür ki terbiye meselesi de medeniyet meselesinin bir parçasıdır. Nasıl mesele çözülür?

meselesi de kendiliğinden halledilmiş olacaktır.

Gerçekten, memleketimizde, gerek medeniyet, gerek terbiye bakımından birbirine benzemeyen üç tabaka vardır: Halk , medreseliler, okullular. Bu üç sınıftan birincisi hala Uzak Doğu Medeniyeti'nden tamıyla ayrılamamış olduğu gibi, ikincisinde henüz Doğu Medeniyetinin ilimlerinden biraz olsun yararlanabilmiştir. Demek ki milletimizin bir ölümlük ilk çağlarda, bir kısımlık ortaçağda, bir kısmı son çağlarda yaşamaktadır. Bir milletin böyle üç yüzlü bir hayat yaşaması "normal" olabilir mi?

Bu üç tabakanın medeniyetleri ayrı olduğu gibi, pedagojileri de ayrıdır. Üç terbiye biçimini birleştirmedikçe gerçek bir millet olmak mümkün müdür? Eğitim ve öğretimimizi halk-bilgisi, medrese-bilgisi (okul-bilgisi) diye üç bölüme ayırabiliriz. Aşık kitapları ile halk masalları, kıymetli atasözleri, tandrname kuralları birinci kısım, Arapça ve Farsçadan çevrilen kitaplar ikinci kısım, Batı dilleri aktarılanlar da üçüncü kısım oluşturur. Medeniyetlerimizi birleştirecek eğitim-öğretimimizi ve pedagojimizi de birleştirmiş, ruh ve bakışından uyumlu bir millet olmuş olacağız. o halde, bu işte daha bir süre bahttan savmak kesinlikle kabul edilemez.

Özetle yukarıdaki açıklamalara göre, toplum inancımızdaki birinci formülü şu olmalıdır: Türk milletindenim. İslam ümmetindenim. medeniyetindenim.